

Teine käik – maksusoodustus laste pealt

Kui teie peres kasvab kolm või enam last, võite tuleval aastal saada sama töö eest kätte rohkem raha kui teie lastetu kolleeg, sest järgmise tähtajalise lubadusena (pärast ettevõtete vabastamist tulumaksust) on kolmikliit lubanud siduda tulumaksuvaba miinimumi suuruse laste arvuga peres.

Mõtet seada maksustatav tulu sõltuvusse laste arvust on Eestis tulemusteta arutatud juba 1992. aastast peale. Levinuim on olnud ettepanek kahekordistada ühe vanema maksuvaba tulu iga kuni 17-aastase lapse pealt.

Politiikud hoiavad tulumaksu ja laste arvu sidumise ideest kinni niisama jonnakalt kui oma ettekujutusest traditsioonilisest perest, kus abielupaaril on kaks või enam last. Tegelikult eelistavad eestlased aga registreeritud abielule üha rohkem vabaabielu, millest sünnivad juba pooled kõigist lastest. Hapramate abielude tõttu on paljudel inimestel elu jooksul rohkem kui üks perekond ja lapsed rohkem kui ühe partneriga. Seetõttu on väga raske vastata küsimusele, millistele vanematele maksusoodustust anda.

Maksusoodustuse idee lähtub tõsiasiast, et lastega perede vältimatud väljaminekud on suuremad kui lastetutel peredel. Kõikjal Euroopas on laste kasvatamise kulud kasvanud kiiremini kui üldine elukallidus. Nii läks keskmine Euroopa laps 1990ndatel oma vanematele kaks korda kallimaks maksma kui tema eakaaslane 50 aastat tagasi. Tänapäeval kulub vanematel võrreldamatult rohkem raha nii eluasemele kui lapse hoidmisele, haridu-

Pille Liimal

kolumnist

sele, hobidele ja meelelahutusele.

Seega näib, kui lastega pered maksaksid vähem tulumaksu, oleks neil laste arengusse ja haridusse panustamiseks rohkem raha. Paraku suurendab mis tahes maksusoodustus küll perede tarbimist, kuid mitte toimetulekuvõimalusi. Sellistest soodustustest võidavad kõige rohkem inimesed, kel on oma laste kasvatamiseks juba niigi piisavalt vahendeid.

Maksusoodustused võivad töötada vaesemate perede kahjuks ka pikemas plaanis, sest riigil jääb tulumaksu näol saamata raha, millega võiks suurendada üldisi lastetoetusi. Kui näiteks tulumaksuvaba miinimum oleks iga lapse pealt kaks korda suurem, jääks riigile aastas saamata 600 miljonit krooni. Võrdluseks võib tuua, et tänavu kehtestatud lapsehooldustasuks on arvestatud 382 miljonit krooni. Väide, et kui perede tulud kasvavad, hoiab riik kokku sotsiaaltoetuste arvelt, ei pea paika – tulud suurenevad rohkem neil peredel, kes niikuinii sotsiaaltoetusi ei vaja.

Tulumaksusoodustuse kaitseks kõlab väide, et see tunnustab tublisid vanemaid, kes oma laste kasvatamisega ise toime tulevad. Pere on motiveeritud oma sissetulekuid suurendama, sest maksusoodustuse

korral võib emal olla näiteks kasulikum töö käia kui lastega kodus olla.

Lastetoetustele, mida kõigile võrdselt jagatakse, on seevastu ette heidetud, et need võtavad perelt vähesegi motiivi ise toimetuleku heaks pingutada. Aga vaevalt võib Eestis, kus universaalsed lastetoetused on sümboolse väärtusega, neile perede majanduslikku passiivsust süüks panna. Veenvaid seoseid lastetoetuste suuruse ja pere käitumise vahel ei ole leitud ka heaoluriikides.

Emotsionaalseks väiteks tulumaksusoodustuse poolt on, et see väärtustab vanemaid, kes ausalt makse maksavad. Seda olevat sobivaim teha just maksusoodustuse kaudu, sest suurele osale lastevanematest on tulumaksusoodustus psühholoogiliselt vastuvõetavam kui lastetoetus.

Teisalt peitub aga just siin oht, et need, kel rahaasjadest rohkem aimu, püüavad maksusoodustustest võimalikult palju kasu lõigata. Toetuste väljapetmist kui kõigi maksumaksjate raha röövimist taunitakse üheselt. Maksudega “mängimisse” suhtutakse aga sootuks leebemalt, sest tegemist oleks justkui isikliku rahaga, mida on õigus endale hoida.

Kas ja milliseid maksusoodustusi peredele teha, on ühiskondliku leppe küsimus. Eesti taandubki probleem sellele, et ei ole selget põhimõtet, mille järgi peresid toetada. Praegusi ja kolmikliidu lubatud toetusi hinnates tundub, justkui üritataks joosta korraga kolmes suunas: universaalsed lastetoetused kõigile; maksusoodustused paremal järjel peredele ning sissetulekust sõltuvad toetused vaestele peredele.